

Hämeenlinna kaunokirjallisuudessa

HÄMEENLINNA KAUNOKIRJALLISUUDESSA

”Hämeenlinna, ensi kerran kun sun kuutamossa näin
Hattelmalan harjanteilta, tuo ei mene mielestäin!”
(J.L. Runeberg: Vänrikin markkinamuisto)

Tähän luetteloon on kerätty viitteitä Hämeenlinna-aiheisesta kaunokirjallisuudesta. Luettelon avulla voi löytää kaunokirjallisia teoksia, joiden tapahtumapaikkana on Hämeenlinna tai jotka muulla tavalla liittyvät Hämeenlinnaan tai hämeenlinalaisiin henkilöihin. Luettelo sisältää romaaneja ja näytelmiä, joissa kuvataan Hämeenlinnaa tai lähiympäristöä sekä runoja ja runoteoksia, joissa Hämeenlinna maisemineen tai henkilöineen on tunnistettavissa. Luettelossa mainituissa teoksissa liikutaan usein muissakin ympäristöissä, mutta ainakin osa tapahtumista sijoittuu Hämeenlinnan seudulle. Samoin runokokoelmien kaikki runot eivät suinkaan tuo mieleen kotikaupunkiamme, vaan useimmissa kokoelmissa tällaisia runoja on vain muutama. Jotkut kirjailijat ovat halunneet selkeästi sijoittaa teoksensa tapahtumat nimeltä mainittuun ympäristöön, jotkut taas ovat vältäneet oikeiden paikannimien mainitsemista. Esimerkiksi Tapani Baggen jännitysromaneissa Hämeenlinna esiintyy nimeltä mainiten, ja kirjailija käyttää muitakin oikeita paikannimiä runsaasti. Juha Itkosen teoksessa *Myöhempien aikojen pyhiä* taas kaupungin nimeä ei mainita lainkaan, mutta Hämeenlinnaa tuntevalle kirjan kuvaamat maisemat on hyvinkin tutunomaisia.

Luettelo on jaettu neljään osaan, joista ensimmäinen sisältää aikuisten kertomakirjallisuutta, toinen lasten- ja nuortenkirjallisuutta, kolmas näytelmiä ja neljäs runoja ja runokokoelmia. Lajinmukaisissa osastoissa kirjailijat ja heidän teoksensa on järjestetty aakkosiin. Teoksen painovuosi on useimmiten ensimmäisen painoksen ilmestymisvuosi. Luettelo ei ole täydellinen, mutta pyrimme täydentämään sitä jatkossa sekä uusien että vanhempien kirjojen osalta.

Suurin osa luettelossa mainituista teoksista on lainattavissa Hämeenlinnan kaupunginkirjastosta, mutta harvinaisimmat teokset ovat vain kirjaston Hämeenlinna-kokoelmassa, jossa niihin voi käydä tutustumassa.

Tarkempia tietoja teosten sisällöstä ja yhteyksistä Hämeenlinnaan saa seuraavista teoksista ja artikkeleista, joita on käytetty apuna myös luetteloa laadittaessa:
Lahtinen, Veikko: Hämeenlinna kirjallisuudessa, teoksessa Hämeenlinna : luontoa ja elämää 1, 1938.
Niemi, Juhani: Hämeenlinna kirjallisuudessa 1939-1989, 1989.
Mörsäri, Hilja: Runoilijan kaupunki - näkyvä vai näkymätön. – Hämeen Sanomat 06.01.2005.

Kannen kuva: Tuomo Lindfors

7 täyd. p.
Hämeenlinnan kaupunginkirjasto-maakuntakirjasto 2017

KERTOMAKIRJALLISUUTTA

AARNI, Alma

Vanhaan hyvään aikaan, 1961

AGAPETUS (=Yrjö Soini)

Muuan sulhasmies, 1925

Setä ja serkunpoika, 1922

AHONIEMI, Kalevi

Triangeli : romaani päiväkirjasta, kertomuksesta ja kirjeestä, 1960

AULANKO (kansantarina)

-ilместynyt Hämäläinen-lehdessä 1863

- <http://fi.wikisource.org/wiki/Aulanko> (digitoituna Wikiaineistossa)

AURA

Vuosisatojen perintö, 1914

BAGGE, Tapani

Haudasta lomalla, 2017

Havannan kuu, 2014

Hämeen hurjat, 2011

Julma maa, 2005

Kasvot betonissa, 2007

Kasvot katuojassa, 2011

Kasvot tuulilasissa, 2010

Kohtalon tähti, 2004

Kummisedän hautajaiset, 2008

Musta taivas, 2006

Paha kuu, 2003

Paha paikka, 2010

Pieni talvisota, 2015

Puhaltaja, 2002

Valkoinen hehku, 2009

BÖÖK, Albert Theodor

Mailta ja vesiltä, 1926

CANTH, Minna

Sylvi : näytelmä neljässä näytöksessä, 1893

DAHL, Hanne

Kuka olisi uskonut, 2015

Selvästi syyllinen, 2017

Vaara vierailee kylässä, 2013

Vaiettu velka, 2016

ERONEN, Annika

Kaivo, 2017

FABRITIUS, Pentti
Sillantekijät, 1967

GUILLOU, Jan
Arnin perintö, 2003

HAAHTI, Hilja
Israelin tyttäret, 1903
Lukupiiri kokoontuu, 1954
Seija-tyttösen tarina, 1924

HAHNSSON, Theodolinda
Kotikuusen kuiskehia, 1884
Martta, 1891
Pikku kertoelmia, 1878

HEINIÖ, Esti
Miehen pitää luopuman, 1937
Ojan takana, 1936

HILJAA juuri... (hämeenlinnalaiskaskuja), 1973

HIMMI, Tauno
Sydänten kapina : romaani isoavihaa edeltäneiltä ajoilta, 1949

HOLOPAINEN, Jarmo
Tunnettu sotilas, 2012

HOSIA, Eino
Tuliholvin alla, 1940

HUNTUVUORI, Hilda
Vaeltajan virsi : historiallinen romaani, 1937

HYTTINEN, Heimo
Kannaksen kasvatti maailmalla, 1988

HYVÄRINEN, Olli
Risa paha, 2001

INOVAARA, Juha
Honkametsän huminaa, 2017
Männyn takaa, 2015

ITKONEN, Juha
Anna minun rakastaa enemmän, 2005
Hetken hohtava valo, 2012
Myöhempien aikojen pyhiä, 2003
Seitsemäntoista, 2010

IVALO, Santeri
Erämaan taistelu, 1909
Pietari Särkilähti, 1913

Viipurin pamaus, 1911

JALONEN, Olli

Elämä, ja elämä, 1992

Isäksi ja tyttäreksi, 1990

Johan ja Johan, 1989

Miehiä ja ihmisiä, 2014

Poikakirja, 2010

Unien tausta : novelleja, 1978

Yksityiset tähtitaivaat, 1999

JUURET : hämäläinen antologia, 2016

JÄRNEFELT, Arvid

Veneh'ojalaiset, 1909

JÄRVENTAUS, Arvi

Rummut, 1929

KAJANDER, Kalle

Kun talonpojasta tuli herra, 1897

Pahkakuppi ynnä muita kertomuksia, 1902

Yhden ainoan kerran : novelleja, 1911

KAJAVA, Viljo

Muistatko vielä Paulin?, 1943

KANTO, Anneli

Verirusut, 2008

KARPPI, Veikko

Kivipeli, 2004

Kopeleffin morsian, 2008

KASKUJA ja sananparsia Tuuloksesta, 1979

KIANTO, Ilmari

Kiertävä kirjailija : pikakuvia turneematkalta, 1916

KIVI, Aleksis

Nummisuutarit, 1864

Seitsemän veljestä, 1870

KORJUS, Jaakko

Punaportti, 1962

KOSKINEN, Juha-Pekka

Eilispäivän sankarit, 2011

Helmikuun kylmä kosketus, 2016

Maaliskuun mustat varjot, 2017

Savurenkaita : kun patruuna Bogdanoff tehtaan perusti, 2006

Tammikuun pimeä syli, 2016

KURJENSAARI, Matti

Kåseri om Tavastehus och tavastländska sevärdheter, 1967

Syntynyt Suomessa, 1964

Tie Helsinkiin, 1963

KUUSINEN, Hertta

Vuodenaikain myrskyt : kirjeitä, runoja ja proosaa 1930-60 -luvulta, 1975

KÄKIKOSKI, Hilda

Koulun kesämatka. Eripainos Suomen matkailijayhdistyksen vuosikirjasta v. 1901

LAITINEN, MARKUS

Taikuri, 2013

LANDÈN, Arja-Liisa

Aurinkotanssi, 2002

LARIN-KYÖSTI

Katupeilin kuvia : kertomuksia ja kuvauksia, 1910

Leipä ja laulu : kokoelma kertomuksia ja taruja, 1905

Unta ja elämää : valikoima kertomuksia, 1948

Valitut kertomukset, 1924

LEHTONEN, Joel

Sirkus ja pyhimys : romaani vanhaan tyyliin, 1927

LEHVÄSLAIHO, Reino

Sotkalla sodassa, 2002

LODVONEN, Veli

Tippa sinistä verta : Hämeen härkätielle, 2010

MANNINEN, Kalle

Hättiläläinen luokanopettaja : pakinoita, 2015

MARTIKKA, Sofia

Kolmekymmentä hopearahaa, 1973

MERI, Veijo

Irralliset, 1959

Jääkiekkoilijan kesä, 1980

Yhden yön tarinat, 1967

MIETTINEN

Pitkäjano, 2010

MURAKAMI, Haruki

Värittömän miehen vaellusvuodet, 2014

NIEMINEN, Hilikka H.

Tyttö vanhassa kaupungissa, 1995

NUORVALA, Kaarlo
Murha Aulangolla : salapoliisiromaani, 1945

ONNIMANNI (= Jyrki Maunula)
Hellästi hymyillen : pakinoita, 1978
Rännikujan aurinkoisempi puoli, 1980

PAASILINNA, Erno
Alamaisen kyyneleet, 1970

PAJUNEN, SIMO
Murha menneiltä ajoilta, 2006
Musta rengas, 2013

PULKKINEN, Matti
Elämän herrat, 1980
Romaanihenkilön kuolema, 1985
RAPOLA, Martti
Vaarin maisema, 1959

RASK, Reijo
Kirje : rikosromaani, 2010

RAUTA, Hanna
Kalle Antinpoika, 1938

RIIKONEN, Pate
Synnyimme lähtemään, 2006

SAINIO, Nantti
Hyypiön vuoren salaisuudet, 2016

SALMI, Vexi
Mikä laulaen tulee, 1994
Rinkelinkadun pojat, 2009
Rinkelinkadun pojat 2, 2011
Siniset morkkakengät, 1993

SARRALA, Hannu
Klovni, 1968

SARSA, Aini
Sananjalat kukkivat : Kristiina Martiniuksen elämäntarina, 2004

SAULI, Jalmari
Himmeli, 1928
Kuu-Joonas käy sotaa, 1933
Pormestari pakenee yhteiskuntaa, 1935

SILLANPÄÄ, F. E.
Viidestoista : muistoja, kertomuksia, kuvauksia, 1950

SOINI, Yrjö

Jaarlin sisar : romaani suuren venäläisvihan ajoilta, 1934

TABET, Sirpa

Voi minun lintuni, 1989

TAVASTSTJERNA, K. A.

Kovina aikoina : kertomus Suomen viimeisten nälkävuosien ajoilta, 1891

TENHIÄLÄ, Juho

Vuohia ja lampaita, 1975

TONTERI, Pertti

Pelistä pois, 1972

Täysi työpäivä, 1968

TOPELIUS, Zacharias

Mirabeau täti, 1863

TUOMINEN, Taija

Tiikerihai, 2000

TUULOS tarinoi, 1997

UTRIO, Kaari

Karjalan kruunu, 1978

Vanajan Joanna, 1991

Vaskilintu, 1992

WALAKORPI, U. W.

Marianne, 1909

WALTARI, Mika

Jälkinäytös, 1938

VEIJALAINEN, Markku

Kakkonen, 1966

Nuijasota, 1965

WILKUNA, Kyösti

Tapani Löfvingin seikkailut, 1911

VUONTISJÄRVI, Elsa

Pannaajulistus, 2014

VUORI, Kristiina

Näkijän tytär, 2012

LASTEN- JA NUORTENKIRJOJA

BAGGE, Tapani

Hämeenlinnan Janne : kuinka Jannesta tuli Jean Sibelius, 2015

Julma kuukausi, 2002

Marrasblues, 2003

Otto ja Dracon siepparit, 2001

Otto ja Hydran surfaajat, 2005

Otto ja Plejadien lähettäjä, 2000

Suden hetki, 1999

DIECKMANN, Maijaliisa

Ville Romunen ja linnan aavekissa, 2008

HAMMENHÖG, Waldemar

Painija-Olli, 1950

HARKKO, Saku (Matti Kurjensaari)

Päämajan salaisuus, 1935

Vahtimestari katoaa : Manu ja minä elokuvamiehinä, 1939

HONKA, Aaro

Annos rautaa, 1955

Iloinen internaatti eli teini Tanelin päiväkirja, 1945

Juanikkaat virtaheposet, 1940

Osku ja kumpp., 1946

Sisukkaat sarvikuanot, 1950

Teatteriteinit eli vanha koulu tuulettuu, 1950

Valitut virtaheposet, 1947

Viakkaat vaeltajat, 1942

JALONEN, Riitta

Tyttö ja naakkapuu, 2004

KOHONEN, Laila

Haaraparran tytär, 1996

Hopeariipuksen salaisuus, 1991

Linnan uhka, 1998

KUNINKAANPOIKA kauppatorilla ja muita satuja / toim. Pekka Lampinen, 1979

LAINEN, Helena

Kuopan kylän kakarat, 1981

LARIN-KYÖSTI

Oli kerran, 1911

MÄKINEN, Taru

4x ja Aulangonvuoren arvoitus, 1991

4x ja harmaa veli, 1994

4x ja linnan ritari, 1992

4x ja pitkät varjot, 1993

4x ja puiston salaisuus, 1993
4x ja Vanain aarre, 1990
4x ja vapaa keihäs, 1996

SEILOLA, Marja ja TUOMARI, Riikka
Linnakylän Katri ja Mikko, 1979
Myllymäen Katri ja Mikko, 1984

PUNATIILINEN linna / Miemalan koulun oppilaat, 2004

SAARTO, Santeri
Poikuusajoilta : muistelmia, 1909

SADENIEMI, Salme
Pension Grunérin työt, 1950

SAULI, Jalmari
Erämaan kasvatit, 1923
Ketunlukon oravapojat, 1923

SEPPÄLÄ, Anne
Topi saa uuden kodin, 2009
Topi löytöretkillä, 2009
Topin talvipuuhia, 2010
Topi karkuteillä, 2011
Topi ja Rasseli, 2012

SWAN, Anni
Pikkupappilassa : kuvaus isoäidin ajoilta, 1922

VUORIO, Maria
Jonakin toisena päivänä, 1994

VÄYRYNEN, Taru
Kissan kuolema, 1990
Pilven varjo, 1989

NÄYTELMIÄ

HAKALA, Markku

Sibeliuksen näköinen mies, 1990

LANDER, Leena

Theodolinda, 1990

LARIN-KYÖSTI

Ad astra : yömaalarin unelma seitsemässä kuvaelmassa, 1906

Juhannustulilla : laulunsekainen kansanpila, 1900

MAULA, Erkkä

Karutta [n. 2500 e.a.a.] : kuinka kaikki alkoi?, 2011

Teponlinna, 2002

WALTARI, Mika

Hämeenlinnan kaunotar : kolminäytöksinen komedianhenkinen porvaris-idylli 1780-luvun

Hämeenlinnasta, 1939

WUOLIJOKI, Hella

Iso-Heikkilän isäntä ja hänen renkinsä Kalle, 1946

VUORINEN, Aimo

Runoilija käy kaupungissa : draamallinen kuvitelma Eino Leinon viimeisestä käynnistä koulukaupungissaan Hämeenlinnassa syksyllä 1925 vain muutamaa viikkoa ennen kuolemaansa, 1990

RUNOJA JA RUNOKOKOELMIA

CAJANDER, Paavo

Hämeenlinnan Lyseekartanon vihkiäisissä 17.9.1886

ETELÄ, K. A.

Iloisia huvi lauluja Hämeestä, 1882

G.W.G-n

Kahden nuoren kihlatun onneton rakkaus, 1882

<http://lydia.hameenlinna.fi/items/show/357>

HIRVISEPPÄ, Reino

Tulen ja valon lauluja : isänmaallisia lauluja ja lausuntarunoja, 1935

HJÄRNE, Gustava Sofia

Hämeen linna : romansi Bjälbon suvun Birger-jaarlin ajoilta, 2016

Tawastehus slott : en romans från Birger Jarls af Bjelbo tidehwarf, 1831

<http://lydia.hameenlinna.fi/items/show/383>

HÄNNINEN, Anne

Sateen muisti, 2002

ILKKA, Matti M.

Iltanuotio : kotiseutuhenkisiä runoja, 1956

ILTANEN, I. I.

Uusia huvilauluja Hämeestä, 1858

KAJAVA, Viljo

Kahden sydämen talo, 1943

Sinusta, minusta, hissistä ja jazz-bandista : nuoruudenrunoja 1927-1931, 2000

KAUKOVALTA, Kai Kyösti

Puoliunta Pinellan puistossa, 2013

Uutisia sekametsästä, 2007

KOSKINEN, Juha-Pekka

Säkenöivä Sibelius, 2015

KAUPPILA, Impi

Paratiisin valloitus, 1947

KURKI, Mikko

Hampton, 2014

LARIN-KYÖSTI

Ajan käännteessä, 1899

Etsijän tarina, 1901

Hämeen runo : Hämeenlinnan 300-vuotisjuhlakantaatti, 1939

Jouluyön tarina, 1918

Kellastuneita lehtiä, 1903
Kohotettu keihäs, 1920
Kylän lauluja, 1898
Lauluja vanhasta kaupungista, 1912
Pilan pippuria ja ivan suolaa, 1921
Salon soittaja, 1919
Sydänpäivän lauluja, 1916
Taiston tiellä, 1918
Uneksijan sävel, 1911
Vuorivaeltaja, 1908

LEINO, Eino
Vanha pappi, 1921
Yökehräjä, 1897

MATTILA, Mirjam
Olin vanginvartija, 1993

NUORMAA, Severi
Niin olkoon, 1915

RUNEBERG, J. L.
Vänrikki Stoolin tarinat, 1860

RUOTSALAINEN riimikronikka vv.1495-96
-teoksessa Kuvia ja kuvitelmia Suomen historiasta, osa 2, 1914

S. H:nen
Surullinen virsi kauheasta murhasta, jonka itsellinen Robet Kustaanpoika teki Juhannuspäivänä v.
1882
<http://lydia.hameenlinna.fi/items/show/359>

SIMOJOKI, Aukusti
Nähty sana : Kustannusliike Arvi A. Karisto oy:n juhlapäiväksi 21.XI.1940, 1940

SINERVO, Elvi
Pilvet, 1944

TARVAS, Armas Toivo
Vanajanlinnan neito
-teoksessa Kaikuja Hämeestä 7, 1908)
<http://lydia.hameenlinna.fi/items/show/332>

TUOKKO (Antti Törneröös)
Birger Jarlin linna (runo)
-teoksessa Kaikuja Hämeestä 1 (1872)
<http://lydia.hameenlinna.fi/items/show/1033>